

על אליטות ומנהיגות משרתת

הרב אהרן איזנטל

מאבק בין אליטות בבסיס המשבר החברתי

החברה הישראלית סוערת בשלושת החודשים האחרונים ונקלעה למשבר חברתי חריף. יש אומרים שזה המשבר החברתי הגדול ביותר שחוותה מדינת ישראל ב-75 שנותיה. ברקע המשבר עומד ויכוח עמוק בנושא הפרדת הרשויות בישראל – מהו האיזון הנכון והראוי בין שלוש הרשויות. הממשלה הנבחרת טוענת ליתר כוח של הרשות המשפטית, עד כדי נטרולה של הכנסת ושל יכולת המשילות של הממשלה, ואילו האופוזיציה טוענת שהתוכניות של הממשלה לאיזון בין הרשויות הן הרסניות והן שיפרו את האיזון הנכון.

מעבר לחזית המאבק, מתברר שיש שברים וסדקים נוספים בחברה הישראלית, שאם היינו רוצים לתמצת אותם היינו אומרים בלשון המדוברת שהם עוסקים במאבק בין אליטות – בין האליטה הישנה לבין זו שרוצה להחליף אותה. האליטה הישנה, כך מתברר, מחזיקה כמעט בכל מוקדי הכוח מלבד הממשלה הנבחרת ומנצלת היטב את ההשפעה ואת הכוח שיש לה על מנת להשפיע בדרכה על המהלכים שהממשלה הנבחרת רוצה לעשות.

אני מבקש לשוחח על נושא זה, המסעיר מאד עתה את החברה עד כדי תחושה של חלוקת אזרחי המדינה לסוג א' וסוג ב', מתוך מבט על הפרשה. מסתבר שפרשת השבוע שנקרא השבת, פרשת אמור, מציגה היטב כיצד נוצרת עילית חברתית – קבוצת אנשים מצומצמת שזוכה ליחס מועדף על פני יתר הקבוצות בחברה, ואשר מרכזת בידה כוח רב, הרבה מעבר למספרה היחסי, המעניק לה עוצמה ומאפשר לה שליטה או השפעה, שהיא לעתים מכרעת, על החברה. זו בעיה שרובצת לפתחה של כל מנהיגות, בכל מקום. נקרא את הפוסקים ודברי הפרשנים בפרשה שמלמדים אותנו מהן הדרכים שבהם נוצרת שכבה חברתית כזאת, מהן הסכנות שיש במעמד הזה לחברה כולה ולבעלי המעמד המיוחד, וכיצד התורה מתמודדת עם הסכנה שעלולה לצמוח מהתופעה הזאת.

קבוצה מעמדית שמובחנת מהאחרות על ידי שבעה מאפיינים

פרשתנו ופרשיות נוספות מספרות כיצד עילית חברתית נוצרת ונשמרת על ידי שבעה מאפיינים. ארבעה מהם מופיעים כבר בפסוק הראשון:

”ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו”¹.

(א) דבר ה' פונה אל קבוצה מעמדית, שעושה עבודה מאוד חשובה וייחודית – עבודת המשכן. כל עם ישראל זקוק לעבודה של בני הקבוצה הזאת, וזה מה שיוצר את הכוח של הנבחרים הללו, שצריך לומר – נבחרו בדבר ה' למשימתם. בדומה לכך אנחנו מכירים במציאות שלנו קבוצות שונות כגון 'ההייטיקיסטים', 'הרופאים' וכל זיהוי קבוצתי דומה שיוצר עילית חברתית בשל החשיבות שלהם לכלכלה ולחברה, או בשל הכוח הרב המרוכז בידיהם כגון בעלי הון, או בעלי שליטה על אמצעי התקשורת וההשפעה.

(ב) קבוצה זו מובחנת לא רק במעשים שלה, אלא יש לה לעתים גם שם מובחן, שמאדיר את כוחה. בפרשתנו אלו ה'כהנים'. הפרשנות של רש"י ושל נכדו הרשב"ם לשם התואר 'כהנים' היא 'שרים'² כלומר מנהיגים, בעלי שררה. מתן הכינוי הזה הוא חלק מההגדרה של הקבוצה כאליטה, בדומה לסיסמאות כמו 'הטובים לטיס'. הטייסים מחזיקים בידיהם כוח צבאי עצום והאומה מאד זקוקה להם, והם "הטובים, המיוחדים והמובחרים", הנבחרים למשימתם אחרי מיון קפדני.

(ג) בתורה אנחנו מוצאים שמדובר בקבוצה שיש לה מוצא ייחודי, בכני אהרן. פעמים רבות האליטות נרקמות מבני מוצא או גזע ייחודי.

(ד) בפרשתנו אנחנו מוצאים אחרי הגדרת זהותם של הנבחרים, חבילה של חוקים מיוחדים שניתנה רק להם. ניתנים להם איסורים רבים, בעיקר בתחום האישיות והטהרה. אנחנו מבינים שהחוקים האלה חשובים מפני שרק על ידם יוכלו הכהנים לעשות את עבודתם כראוי, אבל צריך לדעת שהחוקים הללו יוצרים נבדלות. הכהנים לא יכולים להתחתן עם כל אחד, ויש להם הלכות טומאה וטהרה מיוחדות שמחייבות אותם ואת הסביבה שלהם להבדל מטומאות יותר מהרגיל בחברה הכללית. בכל מקרה – מדובר בחוקים שמבדילים ומסמנים אותם כקבוצה נבחרת.

¹ ויקרא כא, א.

² שמות יט, ו.

(ה) יתרה מזאת, הפרשה מלמדת שצריך להתייחס אל הכהנים באופן מיוחד ובכבוד רב:

"וקדשתו כי את לחם א-להיך הוא מקריב קדוש יהיה לך".³

משמעות המילה 'וקדשתו' על פי האבן עזרא היא: "וקדשתו – במחשבה ובדיבור".⁴ יש להתייחס אל הכהן בקדושה וכראוי, משום שמדובר באנשים מיוחדים. גם כשאתה חושב עליו וגם כשאתה מדבר איתו – אתה צריך להתנהל אחרת, כראוי למעמדו ותפקידו.

ועל ההוראה 'קדוש יהיה לך' אומר רש"י⁵ על פי הגמרא בגיטין: "נהוג בו קדושה – לפתוח ראשון לכל דבר, לברך ראשון בסעודה". כלומר, המעמד הזה זוכה לכבוד מיוחד. הכהנים הם הראשונים בעלייה לתורה, הם הראשונים שמברכים, אסור להשתמש בהם לצרכים פרטיים. מוטל עלינו לרומם ולנשא אותם.

(ו) בפרשיות אחרות ציטתה תורה על "מתנות כהנים", על עם ישראל הוטלה הדאגה לפרנסתם. יש לתת להם חלקים מהקורבנות, ובעיקר תרומות ומעשרות מהיבולים.

(ז) משימה נוספת הוטלה על כתפי הכהנים: "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה ילמדו מפיהו",⁶ "וירו משפט ליעקב ותורתך לישראל".⁷ חובה זו מעצימה את המעמד המיוחד שיש לכהנים כמי שמעבירים את המסורת, את התורה. בכל תקופת בית ראשון ולפניו, כאלף שנים, הכהנים היו חכמי התורה ובעלי הדעת. כשהדת, הדעת והחכמה מרוכזים בידי שכבה מצומצמת, נוצרת עילית חברתית חזקה מאד.

כל הדברים שמנינו מספרים איך נוצרת שכבה מאוד מצומצמת מספרית יחסית לאוכלוסייה הכללית, מובדלת ומיוחדת, בעלת כוח גדול ועוצמה רבה. אנחנו זקוקים למעמד הכהנים, שהרי הקב"ה הוא שציווה לייחדם לעבודה בבית משכנו. אבל בצד זה טמונה סכנה והיא שכאשר מנשאים משהו ומאפשר לו לרכו בידי כוח ועוצמה, זה מאוד מסוכן. הוא יכול לנצל את הכוח שלו מעבר למה שניתן לו. הדוגמה המפורסמת היא מעשי השחיתות של בני עלי, שהנביא כינה אותם בני בליעל או הכהונה בימי בית שני שכונתה "שנות רשעים".⁸ ככלל – בפני כל מנהיגות רובצת סכנת השחתה בשל הכוח המופרז המרוכז בידיה והיכולת להשתמש בו הרבה מעבר למה שהיו חפצים מי שנתנו לה את הכוח.

מלבד זאת, אצל אליטות מופיעה לרוב תחושת התנשאות על האחרים, החלשים יותר. כך רבים מאד חשים עכשיו, שקבוצות מסוימות מנצלות את הכוח שלהם הרבה מעבר לרצוי ומורידים את הממשלה על הברכיים, כי יש להם כוח עצום שניתן להם למטרות מסוימות והם מנצלים אותו למשהו שאף אחד לא חשב לתת להם.⁹

איך מתמודדים עם הסכנות שבמתן מעמד מיוחד לאליטה

התורה מתייחסת לסכנה הזאת בפרשתנו:

"וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה'".¹⁰

הפרשיה מדברת על הצורך לשמור על הקודשים בטהרה, ועל הזהירות הנדרשת מהכהנים לבל יחללו אותם. רבי עובדיה ספורנו על אתר מוסף שהציווי המיוחד הזה הוא מפני "שלא יחשבו שלגודל מעלתם יהיו קודשי העם כחולין אצלם". כלומר, הכהנים עלולים להתנשא על פני מקריבי הקורבנות ולבוא לזלזל במה שמביאים אליהם. הם עלולים לחשוב שמאחר שהם המשרתים במשכן ובידיהם הכוח – הם יכולים לעשות כחפצם במה שניתן להם. לכן, התורה מחייבת אותם לזכור שהם רק משרתי ציבור. המעמד המיוחד שלהם לא מקנה להם זכויות יתר אלא מחייב באחריות-יתר.

הזכרנו קודם שרש"י והרשב"ם מסבירים את המילה 'כהנים' במונח של 'שרים'. ברם הפרשנים הספרדים – אבן עזרא והרמב"ן – הסבירו אחרת; 'כהנים' פירושו משרתים.¹¹ לפנינו לכאורה שתי עמדות ושתי תפיסות שונות, אבל באמת לא חייבים לומר שיש התנגשות ביניהן. אפשר לאחד ולחבר את התפיסות הללו ולומר שהכהנים הם שרים-משרתים. הם

³ שם, ח.

⁴ אבן עזרא, שם.

⁵ שם.

⁶ מלאכי ב, ז.

⁷ דברים לג, י.

⁸ יומא ט, א.

⁹ הרב מתכוון בכך לביקורת על מערכת המשפט בישראל וליוזמת הרפורמה המשפטית שהובילה הממשלה בשנת התשפ"ג, שעומדת בלב השסע הפוליטי והחברתי שבא לידי ביטוי בהפגנות המוניות משני הצדדים.

¹⁰ ויקרא כב, ב.

¹¹ שמות יט, ו.

מנהיגים בעלי שררה, אבל הם צריכים לראות את עצמם כמי שמשרתים. עם ישראל מנשא אותם מפני שהם אלו שעובדים עבודת הקודש במשכן ה' ויש להם תפקיד נצרך וחשוב, אך יחד עם זאת חשובה העמדה הנפשית שלהם כלפי המון העם. במובן הזה אומרים אבן עזרא והרמב"ן שהעמדה הנפשית של הכהנים צריכה להיות של משרתים. בלשון המדוברת של היום הם צריכים להיות 'מנהיגות משרתת'.

הנצי"ב מוולוז'ין היה ער לסכנת ההתנשאות של הכהנים, ועל כן הוא כתב בפירושו לתורה 'העמק דבר' על הציווי בפרשה (ויקרא כא, ו): "קדושים יהיו לא-להיהם", כך:

"קדושה הוא פרישות מאנשים לשם ה'. בכל ענין שמתקדש שם שמים על ידי זה שנוהגים כך היינו שיהיו מצוינים במדות טובות ובצניעות וכדומה לאפוקי שלא יהיו מובדלים מאנשים בדבר שאין בזה קידוש שם שמים ואין זה אלא גאוה והתרברבות".

כלומר, התורה מדגישה שהכהנים יהיו פרושים מהמון העם דווקא 'לא-להיהם', כשהפרישות תהיה לשם ה' ואז היא תקדש שם שמים, אבל אם אין בה קידוש שם שמים, אזי היא נובעת מהתנשאות גרידא והרי זו גאוה פסולה, שהכתוב מזהיר מפניה.

עוד הוא אומר בהקשר זה דבר נוסף¹² על פי האמור על הכהנים בפרק מ"ד ביחזקאל: "ובצאתם אל החצר החיצונה. אל החצר החיצונה אל העם יפשוטו את בגדיהם אשר המה משרתים במ ונהיחו אותם בלשכות הקודש ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בכגדיהם". אנחנו מבינים שהציווי הוא שלא לצאת עם בגדי הכהונה מחוץ למקדש, אבל הנצי"ב הבין אחרת את ההוראה:

"אין הפירוש ולבשו בגדים אחרים בגדי חול. פשיטא שלא ילכו ערומים. וגם מה זה ולא יקדשו את העם בכגדיהם? הרי בגדי קודש אסור ללבוש בלי זה בחוץ. אלא הכי פירושו: ולבשו בגדים אחרים - שלא ילבוש בגדי חול בצורת בגדי כהונה אלא ילבוש בגדים הנהוג בכל העם. ועל זה נתן טעם שלא יקדשו את העם בכגדיהם אם ילכו בכגדי כהונה יפרישו את העם מהם בראותם הכהנים מלובשים בגדי כהונה כמו בשעת עבודה וכל זה רמוז הכתוב כאן שקדושתם מן העם יהיו רק לאלהיהם לשם כבוד שמים ולא לכבוד עצמן".

לפירושו, הציווי ביחזקאל הוא שכשהכהנים מסיימים עבודתם במקדש ולובשים בגדי חול - אסור להם ללבוש בגדים שדומים לבגדי הכהונה מתוך כוונה שהבגדים הללו יביאו לזיהויים ככהנים וינתן להם כבוד רב. לכן נצטוו ש"לא יקדשו את העם בכגדיהם", עליהם להיות עממיים ולהתחבר אל המון העם. בניגוד להרבה ששייכים למעמדות הללו, שמרגישים שהם מיוחדים ולכן נמנעים מלהתערב עם ההמון הפשוט.¹³

פירמיה או פירמיה הפוכה?

שמא אפשר לומר שדרך נוספת להתמודדות עם סכנת ההתנשאות, קשורה לדבר ה' כשעם ישראל נהיה לעם. הקב"ה הגדיר את מהותו של עם ישראל (שמות יט, ו): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". לפיכך, אם כהן ינסה להתנשא בכהונתו, יוכל כל אחד מישראל לומר לו שגם הוא כהן, השייך לממלכה שבה כולם כהנים...

על כל פנים, דבר ה' זה היה הבסיס לדברים של קרח, שהטיח במשה ובאהרן (במדבר טז, ג) "כל העדה כולם קדושים". טענת "כולם קדושים" יש בה לכאורה מן האמת שהרי נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". לכן הוא יכול היה להאשים את משה ואת אהרן בהתנשאות. למעשה הוא האשים אותם באליטיזם, בהסתמך על חלוקת התפקידים רבי המעלה בעם ישראל, שלטענתו קבוצה מצומצמת חילקה לעצמה ולבני משפחתה. מציאות זו, עלולה הייתה ליצור רושם שמשה ואהרן הם שדאגו לעצמם ולמקורביהם, כדרך של אליטות שמחלקות את המשאבים ומוקדי הכוח בין משפחותיהן וחבריהן.

אלא שלקורח היו כמה טעויות; לא משה קבע את חלוקת התפקידים בהנהגת עם ישראל אלא כולה נוצרה על פי ה'. ובהקשר הנושא שאנו עוסקים בו, הטעות של קרח הייתה בכך שהוא לא הבין את ההנהגה של משה ושל אהרן, ולכן היה יכול להאשים אותם בדבר נורא כל כך, כמו "מדוע תתנשאו על קהל ה'" (שם). צורת המנהיגות שהוא הכיר הייתה

¹² ב'הרחב דבר' שם.

¹³ הרב יונתן זקס סיפר שלפני שנים רבות הוא הוזמן לוועידה של מנהיגים דתיים באו"ם, יחד עם הרב עדין שטיינזלץ, שניהם ז"ל. היו שם כאלפיים מנהיגים דתיים, מכל הדתות ומכל האמונות בעולם, והוא אמר לרב עדין שישים לב שכמעט ללא יוצא מן הכלל - המנהיגים הדתיים לבושים בגלימות מיוחדות, חוץ משניהם, היהודים, שלבושים בחליפות מכובדות אך רגילות. אצל כל האחרים - מדובר בגלימות שאמורות לסמן את לובשן. שיידעו מי הוא. כשיש אירוע, הוא הולך עם הגלימה הזאת. (בתשובה לשאלה שנשאלה בבית המדרש בהקשר הזה על גלימת הראשון לציון השיב הרב: "נכון, יש באמת מקום לדון על זה" והעיר שמדובר בייבוא של מנהג שהיה נהוג באימפריה העות'מאנית, מחמת השלטונות שסיפקו לבוש רקום למנהיגי העדות הדתיות, לא רק לעדה היהודית. העורך). כמובן, שיש לבוש של תלמיד חכם, אבל זה לא לבוש שמסמן את האדם כבעל מעמד ייחודי, כראש עדה ואמונה, אלא לבוש מכובד שמסמן את מהותו, היותו תלמיד חכם, סימון שמחייב אותו בהתנהגות ראויה לכך וכפי שהאריך בזה הרמב"ם. העניין כאן, כמו שאומר הנצי"ב, הוא להימנע מההתנשאות, ובגדי הכהונה והדומים להם כשלושים אותם שלא במסגרת עבודת ה', עלולים להביא להתנשאות.

המנהיגות של המקום שממנו הם יצאו, מצרים, שהמבנה והסמל החשובים ביותר שלה היו הפירמידות. גם החברה המצרית נבנתה כפירמידה חברתית, הבסיס הרחב שלה היה ההמון וככל שעלו יותר למעלה במדרג החברתי – כך כמות האנשים הלכה והצטמצמה, כמו האליטות השונות של החברה שהן תמיד קבוצות מצומצמות, ובקודקוד ישב פרעה לבדו, שראה עצמו כאלהים. זה היה הגם מבנה של כל הממלכות בימי קדם.

ואילו תפיסת המנהיגות של משה רבנו הייתה הפוכה לגמרי. הוא ראה עצמו כמשרת, "כאשר ישא האומן את היונק". בשונה מצורת ההנהגה של פירמידה, שמעמידה בקצה העליון את המלך, ההנהגה של משה רבנו היא פירמידה הפוכה. בכיכר רבין בתל אביב, שנקראה בעבר כיכר מלכי ישראל, ניצבת פירמידה הפוכה, שעומדת על השפיץ שלה. לאמן שיצר את הצורה הזאת היתה כוונה משלו, ואני חושב שבלי שהוא התכוון לכך, היצירה מייצגת את האופן שבו התורה רואה את המלכות והמנהיגות בישראל. המנהיג הוא בקצה למטה, והמון העם הוא למעלה. התפקיד הוא לשרת. המלך משרת את השכבה שמעליו, וכך במעלה השכבות, עד שזה מגיע למעלה, להמון העם. זו הראיה הנכונה של תפקיד המנהיגות בישראל.

בוודאי שאנחנו זקוקים למנהיגות. אחרת, יתקיים "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה"¹⁴. אי אפשר בלי מנהיג וכלי מלך. צבא בלי מפקדים איננו יותר מאספסוף. אבל מהו האופן שבו המנהיגות ניגשת להנהגה שלה – בזה משה רבנו לימד אותנו מהי מנהיגות אמיתית. העובדות הן הפוכות לחלוטין ממה שאמר קרח. הוא האשים ב"מדוע תתנשאו על קהל ה'", ואילו משה רבנו הוא האדם היחיד שהקב"ה מעיד על הענווה שלו (במדבר יב, ג): "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". זה היה בסיס ההנהגה של משה ושל אהרן, ולכן משה רבנו היה גדול המנהיגים, בין היתר בזכות הענווה העצומה שלו.

בגלל מה שאמרנו, אנחנו מוצאים (דברים יז, כ) ציווי מיוחד על האופן שבו צריך המלך לנהוג: "לבלתי רום לבבו מאחיו". המלך צריך לדעת שהוא משרת את העם ואין העם משרתו. כך כותב הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמותיהם (פרק ב, הלכה ו):

"כדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול, וחייב הכל בכבודו, כך צוהו להיות לבו בקרבו שפל וחלל שנאמר ולבי חלל בקרבי, ולא ינהג גסות לב בישראל יותר מדאי, שנאמר לבלתי רום לבבו מאחיו, ויהיה חונן ומרחם לקטנים וגדולים, ויצא ויבוא בחפציהם ובטובתם, ויחוס על כבוד קטן שבקטנים, וכשמדבר אל כל הקהל בלשון רבים ידבר רכות, שנאמר שמעוני אחי ועמי, ואומר אם היום תהי' עבד לעם הזה וגו', לעולם יתנהג בענוה יתירה, אין לנו גדול ממשה רבנו והוא אומר ונחנו מה לא עלינו תלוונותיכם, ויסבול טרחם ומשאם ותלוונותם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק, רועה קראו הכתוב, לרעות ביעקב עמו, ודרכו של רועה מפורש בקבלה כרועה עדרו יראה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות".

רועה מצפה למשהו מהצאן שלו? לזכויות יתר? הוא מבין שהוא משועבד לצאן ולכל טלה וטלה. זו דמות המנהיג הראוי לעם ישראל.

מסופר בגמרא (ברכות כז-כח) על רבן גמליאל שכשחבריו ראו שהוא נוהג שררה ומבייש את ר' יהושע בן חנניה – הדיחו אותו מתפקידו. חשבו שבשל היותו נשיא הוא מתנשא. הוא התנצל על כך והחזירו אותו. הגמרא (הוריות י, ע"א) מספרת שכשהוא ביקש מתלמידיו שיקבלו שררה במקום מסוים והם סירבו, הוא אמר להם: "וכי סבורים אתם שררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם". מנהיג ציבור אמור להיות עבד. הוא לא אמור לקבל זכויות אלא אחריות וחובות.

תיקון עווננו של קורח הופיע אצל שמואל הנביא, מצאצאיו של קרח, שהיווה דגם של מנהיג-עבד, שהיה מחזר אחר ישראל והולך ממקום למקום, שופט ומלמד תורה. לכן הוא שקול כמשה ואהרן¹⁵. זו המנהיגות המובחרת והנכונה. לכן, הוא יכול לומר כמו משה רבנו "שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי", ובכך הצהיר שלא קיבל שום טובת הנאה או זכות יתר, אלא רק נתן לו.

הצורך בהפרדת רשויות מופיע בתורתנו, הרבה לפני מונטסקייה

כיון שעסקנו בדמותו של משה רבנו כמנהיג, נשוב לנושא שבו פתחנו, הצורך בהפרדת רשויות. נושא זה קשור לנושא שלטון האליטות, משום שכשקבוצה מצומצמת מרכוזת בידה את כל מוקדי השליטה והכוח – הדבר אינו תקין. חכמים בתלמוד הירושלמי אמרו זאת על הפסוק "לא יסור שבט מיהודה" (בראשית מט, י) – "אין מושחין מלכים כהנים". הרמב"ן (שם) אומר שבשל כך הסתיימה מלכות החשמונאים במפח נפש גדול, כי הם היו כהנים וגם נטלו לעצמם את המלוכה,

¹⁴ שופטים כא, כה.

¹⁵ "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו". תהילים צט, ו.

ולא שמרו על הפרדת הרשויות. העיסוק בנושא זה, שכולם מדברים עליו היום, לא התחיל מג'ון לוק או ממונטסקייה, אלא מתורת ה'.

נושא זה מופיע במדרש (שמות רבה ב, ו) האומר שכאשר הקב"ה קרא למשה פעמיים בשמו במעמד הסנה והוא השיב ב'הנני' המשמעות היתה "הנני לכהונה ולמלכות". משה רבנו אמר שהוא מוכן לקבל על עצמו אחריות כפולה. על כך ענה לו הקב"ה: "במקום עמודו של עולם אתה עומד. אברהם אמר הנני ואתה אומר הנני". הקב"ה לכאורה שיבח את תשובתו של משה. אלא כש"בקש משה שיעמדו ממנו כהנים ומלכים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אל תקרב הלום. כלומר, לא יהיו בניך מקריבין, שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך. הלום זו מלכות... אמר לו הקדוש ברוך הוא כבר מתוקן המלכות לדוד".

משה רבנו, העניו מכולם היה באמת גם מלך וראש הסנהדרין והיה יכול לרכז את כל הרשויות בידו, וזכה להיות גם כהן בשבעת ימי המילואים, אבל כשהוא ביקש שגם הצאצאים שלו יהיו בתפקידים אלו, ענה לו הקב"ה "אל תקרב הלום". הכוח לא עובר בירושה, כי צריך לפזר אותו בין מוקדים נוספים.

כמה הדבר הזה נכון ונחוץ לימינו. אנחנו זקוקים לרועי צאן נאמנים, כמו משה רבנו וכמו דוד מלכנו, שהיו הענווים הגדולים ביותר בתולדותינו ומכוח זה באו לשרת. לא כוח ולא שררה ביקשו, אלא לשרת את ה' ולשרת את עם ישראל. אנחנו זקוקים למסגרת שלטונית מאוזנת. אנחנו זקוקים להסכמה לאומית ולאחדות העם.

מדי שבוע ביום שני מתקיימת בביהמ"ד של "שיבת הגולן" שיחה כללית, העוסקת בתורת המידות ובנפש האדם, חיזוק בלימוד תורה ועבודת ה'. להבדיל משיעורי האמונה העוסקים בעיונים מהותיים וכלליים מתורת מרן הרב וכתבי ראשונים, שיחה זו הינה בעלת גוון מוסרי, ועניינה בהדרכת רוחניות, הנגזרות מן המבט האמוני, ושופכות אור על דרכי הרוחנית של בן תורה בדורנו.

תמלול ועריכה: איציק וולף | אינטרנט: הראל כהן ודביר יקותיאל | צילום: איתמר הר-טוב